

Toespraak herdenking Bombardement 3 maart 1945

Geachte aanwezigen, dames en heren, jongens en meisjes,

De kracht van herdenken

Al jong wist ik wat **herdenken** was.

Mijn jeugd bracht ik namelijk door in het mooie groene Oosterbeek, vlakbij Arnhem.

Geboren en getogen in een dorp vol littekens door Operation Market Garden, de Slag om Arnhem.

Wij woonden vlak bij het Airborne Kerkhof en als scholieren legden wij ieder jaar tijdens de herdenking in september bloemen op de graven van jonge Britse en Poolse soldaten.

Rijen witte kruisjes.

Ieder kruisje draagt de machteloze tragiek van verloren levens en het verdriet bij de nabestaanden.

Toen ik drie jaar geleden in Den Haag kwam wonen ontmoette ik Boem van Ravenswaaij.

Boem van Ravenswaaij, 86 jaar en hier ook aanwezig, vond een aantal jaren geleden na het overlijden van zijn vrouw, een koffer in een kast met wel duizend brieven.

Die brieven van zijn familie waren door een tante in de buurt van Parijs verzameld. Na haar overlijden kwamen de brieven via familie in de Verenigde Staten bij Boem terecht.

Drie jaar lang werkte hij aan het uittypen van deze brieven, ieder dag een nieuwe brief samen met zijn trouwe compagnon: Plumeau, een Noorse boskat.

Brieven die zijn familie die over de hele wereld was uitgewaaierd, had geschreven, om zo in contact te kunnen blijven met elkaar.

Toen kwam er een bericht uit de Verenigde Staten van een nichtje van Boem, Lisa van Ravenswaaij. Zij had op de zolder van haar moeder nog eens ruim vierduizend brieven gevonden.

Ik zag in deze brieven een verhaal dat verteld moest worden.

De brieven bleken een schatkist aan informatie uit de periode 1873 tot 1961.

Ik besloot als hoofdpersoon de vader van Boem centraal te stellen: Theodoor van Ravenswaaij.

Nichtje Lisa van Ravenswaaij en haar moeder zijn deze week speciaal uit de Verenigde Staten voor de boeklancering van mijn boek 'Theodoor' en de herdenking overgekomen en zijn hier ook aanwezig.

Theodoor was arts in de Verenigde Staten, het voormalig Nederlands-Indië en Den Haag.

Na het lezen van de brieven besloot ik naar Sumatra af te reizen om beter te kunnen voorstellen hoe Theodoor en zijn familie daar hadden geleefd. Ik wilde de geuren, de kleuren, de geluiden van Sumatra ervaren. En zo stond ik in de tropische tuin met de brieven van Theodoor in mijn hand bij zijn huis in Tebing Tinggi, vlakbij Medan. Dit huis liet hij in 1921 tegenover het ziekenhuis bouwen waar hij als Chef de Clinique werkte.

Tijdens een verblijf in Europa in de jaren '30 kreeg hij te horen dat hij als buitenlandse arts niet meer terug kon keren naar Sumatra. Zijn huis raakte hij daardoor kwijt.

De familie kwam via omzwervingen in het Statenkwartier in Den Haag terecht. Daar kocht hij een praktijkwoning aan het Stadhoudersplein. Tijdens de Tweede Wereld oorlog werd hun huis geconfisqueerd door de Duitsers omdat de Atlantikwall werd gebouwd.

En zo kwam Theodoor uiteindelijk op de Laan van Nieuw Oost Indië 107 terecht, hier in Bezuidenhout. Hij werd lid van het Artsenverzet en werd opgepakt. Hij heeft een aantal weken in kamp Amersfoort gezeten. Tijdens het bombardement op Bezuidenhout was hij als arts in zijn praktijkwoning aanwezig.

Ik lees nu een fragment voor uit mijn boek 'Theodoor': Het is een brief van Theodoor die hij in mei 1945 schreef aan zijn zus Corry die in de buurt van Parijs woonde:

Lieve Cor,

Als slot van alle ellende kwam nog het bombardement op het Bezuidenhout. We hebben niets kunnen redden, alleen ons leven. Zelfs ons kleine lieve poesje zijn we kwijt, waar we heel veel verdriet over hebben. Hij is kennelijk in paniek het huis uit gevlucht. Tien dagen lang niets dan bommen en altijd hoopten we maar dat het gauw voorbij zou zijn. Alle ruiten waren uit de kamers. Dagen zaten we onder de trap, durfden de trap niet eens op om een koffertje te pakken, gewonden werden binnengebracht en moesten tussen de bedrijven door met onze vitrage gordijnen door ons verbonden worden. Boem liep zo wit als een doek rond, naar van al het bloed en het zien van al die verwondingen en met zo'n angst voor de bommen.

Zaterdagmorgen besloten we de kinderen en de hond bij kennissen op de Laan van Nieuw Oost Indië 489 in Voorburg te brengen, vlak achter het viaduct van Voorburg in het verlengde van de Laan van Nieuw Oost Indië. Telkens onderweg moesten we dekking zoeken. Plotseling toen we er net waren, begon het, een zwarte rookkolom en nooit hebben we meer iets van ons huis en alles waar we 23 jaar voor gewerkt hadden meer teruggevonden.

Voor en achter het huis een voltreffer en dan de brand waarvoor we net op tijd uit het huis konden vluchten. Er mocht niet of kon niet geblust worden. Het is alles zo vreselijk geweest dat ik er hier niet verder over wil vertellen. Er zijn ontzettende dingen gebeurd, ongelooflijk veel leed, verdriet en plotselinge armoede voor velen.

De ziedende vlammen verslonden alle herinneringen, foto's van onze ouders, al de fotoalbums, de familiebijbel, de oude klok uit de apotheek en al het moois en liefs dat wij tot dan toe in ons leven met moeite en trots verzameld hadden.

Hoe ons leven verder zal gaan zonder dat alles? Als een mens ouder wordt ontleent hij een kracht om verder te leven aan de steun die herinneringen hem geven. De toekomst heeft niet veel appetijtelijks meer nu die steun is weggevallen en zijn we als het ware "naamloos" geworden, een familie zonder verleden. Maar misschien kunnen we van hier en daar nog wat foto's van vroeger krijgen, anders zouden Anneke en Boem later niet eens meer weten hoe wij en onze ouders, broers en zusters er uit zagen.

Tot zover de brief van Theodoor. Hoe het verder ging met Theodoor en zijn gezin kunt u lezen in mijn boek. En dit is maar een van de vele verhalen van ooggetuigen van dit bombardement.

Alleen een verschroeid nijlpaardje heeft Boem teruggevonden in het puin van het totaal verwoeste huis. Dit nijlpaardje gaat met hem na zijn overlijden mee in zijn kist, zo heeft hij dat besloten.

Want ja, dat is de realiteit. De laatste ooggetuigen van dit tragische vergissingsbombardement zullen stilletjes verdwijnen naar de voltooid verleden tijd. Nu zijn er nog overlevenden zoals Boem die we vragen kunnen stellen. Over een paar jaar kunnen we dat niet meer. En zijn wij en de volgende generaties de levende getuigen van de geschiedenis.

Daarom is het zo belangrijk om in de tegenwoordige en in toekomstige tijd te blijven herdenken. In Den Haag, in Oosterbeek, in Nijmegen, in Rotterdam en op alle andere plaatsen waar er wonden en littekens zijn veroorzaakt door oorlogsgeweld. Want door te herdenken worden we blijvend herinnerd aan de waarde van onze verworven vrijheid.

Door het lezen van de brieven maakte ik een reis door de tijd. Zo liep ik door het Haagse Bos waar de V2's stonden opgesteld. Op de Walther Boerweide stond vroeger een concertgebouw van Sociëteit de Witte. Dit gebouw werd in de Tweede Wereldoorlog afgebroken voor de bouw van de eerdergenoemde Atlantikwall. Ik besloot dat er daar weer muziek moest gaan klinken!

Op 24 juni zal daar een lustrumconcert van Sociëteit de Witte worden gegeven voor jong en oud. Want ook dat is de kracht van herdenken. Te kunnen genieten van muziek in alle vrijheid.

Herdenken doen wij hier samen in Den Haag, de stad die internationaal bekend staat als stad van vrede en recht en zo houden wij de herinnering levend.

Want nog dagelijks worden we geconfronteerd met oorlogsgeweld, waar ook ter wereld. En nu zelfs helaas heel dichtbij. Nog niet eerder na de Tweede Wereldoorlog was onze vrijheid zo pijnlijk voelbaar en zo ongelooflijk kwetsbaar als vandaag. In gedachten zijn we bij alle mensen in Oekraïne, Rusland en waar ook ter wereld die lijden onder oorlogsgeweld en dictatuur.

Laten we nooit vergeten. En laat liefde de haat overstijgen.

Door de keuzes van vandaag kunnen wij samen de toekomst een betere geschiedenis maken.

Dat is de kracht van herdenken.

Boem: mag ik je uitnodigen, om samen, namens alle overlevenden hier aanwezig, deze krans te leggen.

Jasmijn M.C. Derckx, 6 maart 2022